

A T A V A S Z B E S U R R A N

Regény Farkas Béla festőművész életének egy szakaszáról

A gyerekek, hegedűvel, vagy zongorakótával a kezükben, a visszhangos lépcsőházban hancúroztak. Három hosszú fordulóból állt az emeletre vezető lépcső és a korláton csúszkáltak végig. Persze a zenede áhítatos csendjéhez nem illő sikoltozással, kacagással, kiáltozással folyt a játék és Mihály bácsi, a zenedei szolga, szigoruan rászólt a gyerekekre.

— Ha a nyakukat akarják kitörni, máshova menjenek. Van nekem éppen elég mit takarítani.

Szigorú tekintettel nézett és a gyerekek egy pillanatra megszeppentek. Mihály bácsi alig lehetett több negyven évesnél, de vagy pedellusi buzgóságból, vagy mert ilyen fajta volt, jóval öregebbnek látszott, nagy bajsa összesen csüngött, haja is fehérbe csillogott és ráncai is jóval sűrűbben fodrozódtak sovány arcán, mint amennyire kora szerint illet volna. Szikár, magas alak volt, mindig dörmögött, de a gyerekek már megszokták ezt az örökös morgást, szigorú tekintetet és nem féltek tőle. Különösen azért nem, mert tudták róla, hogy nem szeret beszélni és inkább nem árulkodik, semhogy hosszú mondatokat kelljen végigmondania.

A riadalom hát csak egy pillanattig tartott. Az egyik gyerek hirtelen hasonfekve vidáman lecsúszott a korláton, s a többiek is nekibátorodva folytatták, ahol abbagyáták.

— Ejnye, a mindenségít, hát nem hallották — kiáltotta Mihálybácsi és ha már benne volt, mindjárt meg is toldta: — A kisasszony meg siessen, mert az igazgató úrnak korán el kell mennie. Elhivatták.

Ez már Esztinek szólt, aki éppen belépett a kapun és a lépcső legalsó fokához ért. Nagy karimájú florentin kalapja alól riadtan tekintett fel, valami egészen szokatlan történhetett, ha Mihály bácsi ennyire bőbeszédűvé vált. Meggyorsította lépteit és amennyire kissé megemelt fodros, hosszú szoknyái engedték, futva ment fel a lépcsőn. Szíve erősen dobogott, mire felért. Meg kellett állnia, hiszen még ebben a hűvös, arnyas lépcsőházban is túlságosan meleg volt.

Dobogó szívvel támaszkodott a korlátnak és amint letekintett a mélységbe, látta, hogy az egyik hasoncsúszó gyerek elveszti egyensúlyát. A gyerekek sikerült ösztönös mozdulattal megkapaszkodnia, de hegedűje a barna vászontokban kiesett kapkodó kezéből és a mélységbe zuhant. A nagy koppanást a húrok különös feljajduló hangja követte, sírt a nyakaszegett hangszer és a vászon tokban látszott, hogy összetört tagokkal, furcsán elferdült nyakkal terült el a sárga köveken. A gyerek megrettenve nézett kincse után. Ahogy most abban a helyzetben, ahogyan sikerült megkapaszkodnia, még mindig áthajló felső testtel lógott a korláton, úgy látszott, mintha hegedűje után akarná vetni magát. Mihály bácsi ijedten ugrott kettőt is lefelé a lépcsőn és elkapta a gyerek lábát. Lassan, szinte gyengéden visszahúzta a kisfiut, lepillantott a mélységbe és dörmögve, korholó hangon mondta:

— Nosza fel, hátha megragaszthatjuk.

Mióta ebbe az épületbe átköltözött a zenede, mindenkit magázott Mihály bácsi. Azelőtt amíg a tűzoltólaktanyában, a mindig zajos tűzoltó-szobák felett, vagy a gőzfürdő utcában egy ház udvarán voltak a tantermek, csak a nagyobb gyerekeket magázta. De most egy éve, amikor a városháza is elkészült és ez az épület kiürült, hogy a zenede beköl-

tözzék ide a vadonatúj városháza tőszomszédságába, azóta Mihály bácsi mindenkit magázott. Vagy a rendezett új épület volt rá ilyen hatással, vagy a maga módján így vette tudomásul, hogy ide csupa úrigyerek jár, s ezzel a magázással adta meg a tiszteletet az úri szülők gyerekeinek, bár különben másban nem nagyon jutott nála kifejezésre a tisztelet még az igazgató úr iránt sem, akit pedig igazán becsült. Mert Mihály bácsi dohogott, ha elégedett volt és dohogott, ha valami nem tetszett neki. Szavait nem lehetett érteni, mert csak félig kimondott szavak voltak és — amit a gyerekek alig-alig vettek észre — rendszerint bunyevác szavak. A gyerekek általában azt hitték róla, hogy valami varázsigét mormol és az egész új zenedét elvarázsolt házzá teszi.

Amúgy s olyan elvarázsolt ház volt ez, hosszú ablaksoraival, keramiával kövezett zajos udvarával. Valamikor iskola volt itt, gimnázium, aztán mire felépült az új gimnázium, s a zenedének akartak átadni, amely az új zöldtornyos roppant városházához képest kúnyhó volt és amíg az új fel nem épült, ebből a szomszédos házból intézték a város ügyeit. Itt piszkálták a körmüket a tisztviselők, hatalmaskodtak a tanácsosok és hajlongtak az emberek a polgármester előtt. Csak a rendőrség nem volt az épületben, azt mégsem lehetett itt a város közepén, ilyen forgalmas helyen tartani, túlságosan kihallatszott volna a vállatottak, vagy a bezárt részek kiáltozása. Mikor végül felépült a városháza és fel is avatták akkor is még időbe telt, amíg ezt az épületet annyira rendbehozták, hogy megint iskola lehetett belőle, zeneiskola. Tavaly, 1912-ben beköltöztek ide, de nem nagyon jó hely volt ez iskolának, nem éppen arra való, hogy áhitatosan elmerüljenek a hangok szépségébe. A nagy pocsolják helyén az iskolának a főutca felé terülő oldalán egész a színházig most aszfalozott, rendezett térség volt, de itt volt a piac nagyobb része, itt árusították a pirosrasúlt, ropogós keményhéjú jókora cipókat, meg a túró, tejfölt, vaj, csupa olyasmit, ami sok alkuval, sok veszekedéssel és kiáltozással járt. A másik oldalon, végig az Eötvös-utcában, a piac része volt, a székállók és a kofák és ezek se tettek lakatot a szájukra. Mindezenfelül a kenyérpiacon felé a zenede földszintjén volt a bodega, ahova éjjel-nappal ittas emberek jártak, énekelgettek, mulatoztak és húzatták a nótákat, néha teljes rezesbandával. A másik oldalon meg nap-talan, áporodott levegőjű szűk utca volt. De nagy dolog volt, hogy a zenedének most már saját épülete van és erre kicsit büszkéek voltak nemcsak Lányi bácsi, az igazgató, hanem még azok is, akik különben semmibe vették ezt a muzsikálást és bőségesen elegendőnek tartották a rezesbandát, a cigányzenét, vagy a bunyevácok tamburásait. Akinek a jóisten bőségesen mérte láncokban a földet, annak jobb dolga is lehet, mint ilyen muzsikálásra fogni a gyereket. Tanuljon meg a gyerek a béresekkel bánni, ez a fontos, majd akad akkor, akivel húzassa. S ha a városi polgárság komolyan vette is a zeneiskolát, a zenét, a tanulást, titokban minden polgárban kicsit benne volt ez a tudat, hogy ez csak olyan mellékes valami, hadd tanuljon a gyerekek, azért nem kell, hogy zenész legyen belőle, nem való az úriembernek.

Eszti is sokat mesélhetett volna azokról a csatákról, amelyeket ott-hon vívott, hogy komolyabban tanulhasson, többre készülhessen és még mindig nem volt elintézett dolog, hogy mehet-e majd a zeneakadémiára. Annál keményebben, annál komolyabban kellett tanulnia, hogy megmutassa a szüleinek, viszi majd valamire. De most...

Sóhajtvá tekintett le a mélységbe, a furcsán, ferdén, nyakaszegetten heverő hegedűre, amely még mindig úgy hevert ott, mintha öngyilkos

ragadt volna ott a kövezeten. Azután megperdült Eszti, szoknyája fodrosan szélesült ki, és gyors kopogó léptekkel elindult a hosszú vaskorlátos folyosón az igazgatói tanterem felé.

Forróság csapta meg az udvar felől. Az udvar és az épület több mint felét szokatlanul meleg május délutáni nap sütötte és minden izzott tőle. A lánynak végig kellett mennie az egész folyosón, hogy a hátsó, árkádszerű oszlopoknál beforduljon a tanterem közös előszobájába. Amerre ment, mindenünnen zongora, vagy hegedűhangok hallatszottak ki. Még valamennyi tanteremben tartottak az órák és itt-ott egy-egy kiáltás, vagy zuhanó ütés kísérte a hamis hangokat.

Ebben a hangzavarban, izzó hőségben, hangzuhatagban és még mindig kicsit dobogó szívvel ment végig a folyosón. Szinte fellélegzett, mikor a hűvös előszobába ért. Az előszobának rosszul elhelyezett egyetlen ablaka volt, s ez gyéren világította meg ezt a köves padlózatú helyiséget, amely most, a vakító folyosói fényözön után vaksötétnek látszott. Eszti megállt a küszöbön. Tudta az utat és a tágas szoba annyira üres volt, hogy nem botolhatott bele semmibe. De készületlenül jött és félt. Amíg átbotorkált a sötét előszobán, gyorsan újra átgondolta, milyen kifogást mond majd. Csak azután kopogtatott az igazgatói ajtón és feleletet sem várt, benyitott.

Ahhoz képest, hogy ez volt Lányi Ernő szobája, elég szegényesen nézett ki. Egy könyvespolc megrakodva rendetlenül bedobált kótákkal, egy egyszerű zöld asztal, néhány székek, valami pokrócféle a földön, a metronomos polc és persze a nagy zongora — ez volt az egész butorzat. A két ablak szemben volt az ajtóval és a zongora kótaállványán ottan kapta a világosságot. A hosszú fekete hangszer tehát úgy nyúlt végig a szobán, hogy aki a zongoránál ült, szemben volt az ajtóval, s csak a zongorára rakott, szétteregtetett kóták takarták el valamennyire. A falak is kopárak voltak, mindössze egy jókora Petőfi-arckép lógott a zongora felett. Ez volt egyben az igazgató hivatali szobája is, a falra tehát Ferenc Jóska kép is kellett volna, de a költőzködéskor valahova elkallódott és az igazgató nem nagyon igyekezett újat szerezni. Elég volt neki Petőfi, ez a kép besugározta az egész szobát.

Három lány volt a szobában és az igazgató. Körülbelül Esztivel egyidősek lehettek a lányok, ami véletlenül adódott, mert Lányi bácsi nem kor, hanem tehetség szerint válogatta össze és csoportosította növendékeit. Kezdekkel egyáltalán nem foglalkozott, azokat a tanárok tanították, s ő csak a néhány legjobbat vette át tőlük, a legtehetségesebbeket. Az igazgató növendékei így egyben a zenede díszei voltak, ők szerepeltek évközben az iskolai hangversenyeken, év végén a záróvizsgák hangversenyein közülük kerültek ki, ha okvetlenül kellett, előadók, sőt néhány közülük máris magánórákat adott.

A három lány, aki Esztin kívül a szobában volt, tizennyolc éves-tizenkilencedikben járt, mint Eszti, mind a három csinos, friss, üde és mint minden órán egy kicsit izgatott is volt. Ez az izgalom csak részben eredt abból, hogy akárhogy készültek az órára, nagy dicséretet nem kaptak, mert az igazgató nagyon mértéktartó volt a gyerekekkel, nem akarta, azt higgyék, hogy máris művészek és ha olykor maga ült a zongorához, hogy megmutassa, hogyan kellene hangzania annak, amit az imént az egyik vagy másik lány lejátszott, érezniük kellett, hogy ez egészen más. Dehát az igazgató gyermekeiben ünnepeelt csodagyerek volt, ifjúságában sok sikert látott művész. De az izgatottságuk, amit ebben a szobában mindig éreztek, nemcsak a tanulásból eredt. Ezek a lányok nem szok-

tak hozzá, hogy a tanár ott legyen közöttük, nem szokták meg ezt a közelséget, hogy ha valamit szépen csináltak, megísmogatta dús fonatokkal ékesített fejüket, s ha nagyon elégedett volt valakivel, megengedte, hogy megcsókolja az arcát. Ez valami furcsa és izgalmas volt. A felsőleányiskolába jártak, amely a hat osztállyal valami úrilányoknak való középmező volt a polgáriiskola és a gimnázium között. De ott az elegáns igazgatón kívül csak aggastyán tanáraik és többségben tanárnők voltak. A leányiskola igazgatója piperkőc elegáncájával, fehér kamasnijával, szivarzsebéből virító zsebkendőjével, nagyvilágias, de kicsit ripacsszínészre emlékeztető széles mozdulataival nem volt vonzó férfi, talán azért sem, mert már felnőtt fiai voltak, akiket akárhogy titkolt, a szünidőkben hazajöttek az egyetemről és ha előzőnlötték a korszót, olyan volt, mintha egész sereg leányiskolai igazgató járkálna fiatalabb kiadásban, a lányok meg persze inkább ezekről a jóképű fiúkról ábrándoztak hol barátnői suttogásokkal, hol a homályos hálószobákban az elalvás előtti pillanatokban.

A lányok közül ketten, Ács Mancsi és Völgyi Éva, otthagyták a felsőleányiskolát és beiratkoztak a gimnáziumba, de a lányok akkor még csak magántanulók lehettek a gimnáziumban, nyilvános tanításra nem járhattak, csak vizsgázni mehettek be a főgimnázium szent épületébe és az ott töltött órák annyira fűtöttek, annyi izgalommal teltek voltak, hogy a tanárok iránti szokásos leányszerelem nem csirázhatott ki ezekben az órákban.

Az az eszmény, akit a fiatal, a fiúk és leányok szabad érintkezésétől elzárt polgárlányok a tanárban rendszerint meglátnak, csak itt, Lányi Ernő személyében került a közelükbe. Aminek az érdekességét, izgalmát csak fokozta, hogy Lányi Ernő nemcsak tanár volt, hanem művész is. Érdekes, bozontos nagy fejét kissé hátraszegte, sötét szemöldöke élesen rajzolódott ki fehér arcában, szép, kissé talán lágy vonásai, élénk tekintetű, mélytűzű, gyakran mosolygó szeme, piros szája, a száj fölé boruló majdnem fekete, sűrű, nyírott bajusz — mindez úgy olvadt összhangba, hogy első pillantásra hatott arra, aki nézte; érezni lehetett, hogy más, több mint azok az emberek, akiket ismertek. Kedves, barátságos, néha szigorú, néha pajtáskodó volt a lányokkal. Emberi volt ezekkel a szigorú formáságok között nevelt, serdülő lányokkal, akik a szülői házból csak apai fölányeskedést, hatalmaskodást, túlzott és szívtelen távolságot tartó tekintélyörzést ismertek, amiből hiányzott a melegség, az az emberi megértés és érzés, amire a lányoknak most, gimnáziumban, továbbtanulásban annyira szükségük volt, hiszen abba az idegen világba kerültek, ahol a tanulatlan anya nem segíthetett. Lányi bácsi — ahogy ők szólították — emberi volt ezekkel a polgárlányokkal, elpanaszolhatták neki apró bánataikat, csúfolta őket, vagy vigasztalta, aszerint, hogy a lányoknak mire volt szükségük. Nemcsak zenére nevelte őket, hanem emberi értéküket is fokozni akarta, hogy emberek, művészek lehessenek. S a lányoknak ez olyan szokatlan, olyan meglepő volt, hogy eszményítő rajongásukkal teljesen feléfordultak.

Persze tudták róla, hogy négy felnőtt gyereke van, fiai, s egyik lánya egyetemre jár, hiszen a másik a legfiatalabb lánya a pajtásuk volt. De ez nem számított. Hiszen az se számított, hogy nagyon szerény szerelmi ábrándjaikat, válságaikat is neki mondták, panaszolták el, udvarlóikról is neki fecsegték. Az eszményítő szerelem élt még bennük, kivirágzatlanul, testetlenül, csak a titkos álmok között elraktározva, s

megmaradt rajongónak akkor is, amikor már szerelmes gondolatuk testet öltött és határozott alak felé fordult.

A két gimnazista lány most érettségire is készült, már csak napok választották el őket a nagy eseménytől és sápadt arcukon, kissé beesett szemükön meglátszott, hogy sokat tanulnak és nagy izgalmakat élnek át. A zenedei órára ők sem készültek rendesen, amit Lányi bácsi megértő bólogatással vett tudomásul. Helyettük hát most már az egész órán Hódi Emma ült a zongoránál, mellette az igazgató. Egy Bach fugát játszott a lány.

Az ajtónyílásra mindannyian odatekintettek és ahogy az igazgató felnézett a kótatartó felett, tekintetétől elfulladt Eszti lélekzete. Nem késett el, nem egészen ehhez a csoporthoz tartozott, de rossz volt a lelkiismerete és visszatartott lélekzettel, hátul a kilincsen felejtett kezekkel támaszkodott az ajtónak. Úgy érezte, hogy az átható tekintet máris meglátja rajta, hogy nem kész az összhangzattan feladata.

— No, csak gyere, gyere — bátorította az igazgató. — Miért vagy úgy megijedve? Talán nem készültél?

Eszti elpirult. Nem szokott hazudni, most se tudott, csak alig hallhatóan suttogta:

— Nem.

— Ejnye, csak nincs valami baj nálatok?

— Nincs.

— Hát akkor?

— Tavasz van.

Suttogott, de a kibuggyanó szó belesilingelt a szobába, a komolyságba, abba a feszült figyelembe, amivel a tanulásba mélyültek. Furcsa, ide nem illő szó volt, a lányokból ellenállhatatlanul feltört a kacagás és az igazgató is elmosolyodott.

— Nyár ez már, olyan hőség van — mondta. — De te talán szerelmes vagy?

Eszti riadt tekintettel nézett rá. Fejét rázta, talán kicsit túlhevésen is és tágranyílt tekintete leste, mit sejt, mit tud ez az ember. Ha nem lenne itt a többi lány, talán bevallotta volna, hogy valóban szerelmes és ennek a szerelemnek nincs határozott tárgya, csak úgy benne él, a tizenkilenc évében, a forró éjszakáiban.

Még mindig ott állt az ajtónak támaszkodva, hátratartott kézzel, könnyű rózsaszín ruhájában, szőke fürtjei kicsillogtak nagy kalapja alól és lenyugózó ellentétben voltak barnás arcszínével. Ajka szinte gyűszűnyi kicsire húzódott össze, ahogy most összeszorította, hogy el ne sikoltsa érzéseit. Finom orrcimpái merevre tágultak, szeme egészen kerekre nyílt.

Lassan leengedte a kezét és előrelépett.

— Bocsánatot kérek — mondta csendesesen — olyan nevetlen vagyok.

Az igazgató hirtelen megérezte, hogy ezzel a lánnyal valami baj van. Felállt, közelebb jött hozzá. Esztj közben hirtelen mozdulattal, széles karimájánál fogva levette kalapját a fejről és a fogas felé fordult, mintha nem vette volna észre a közeledést. De az igazgató egészen oda-jött. Könnyedén megsimogatta a fejre tornyosuló szőke haját és csendesen mondta:

— Azért csak ülj oda a zongorához. A jó öreg Bach majd rendet teremt a fejedben.

Emma már fel is állt. Különben is gyakran váltogatták egymást a lányok az órán. kiegészítették egymást, bírálatot mondtak a játékukról, hogy az ízlésük, megfigyelőképességük is fejlődjék.

Hozzászoktak már, hogy Eszti a legkülönb közöttük, mert ő volt az egyetlen, aki nem azért készült az Akadémiára, hogy tanárnő legyen, hanem hangverseny-zongaristának készült, hivatásszerűen készült fel arra, hogy művészi pályára menjen és félig-meddig már kicsikarta szülei beleegyezését is. Azért is járt később az órára, mint a többi lány; utána ott maradt még és alaposabb egyéni oktatás következett, mert őszre már felvételi vizsgára akart menni az akadámiára.

De Eszti most húzódva lépett a zongorához. Leült, beletekintett a kótafüzetbe. Mielőtt azonban játszani kezdett. Mihály bácsi nyitott be.

— Koller tanár úr kéreti az igazgató urat, tessék bemenni a ta nácskozásra.

— Mondtam, hogy majd a végén megmondják, mit végeztek — in dulatatoskodott az igazgató.

Mihály bácsi vállatvont és mivel erre nem tudott mit mondani, a maga dohogó mormogásával fejezte ki, hogy ehhez neki semmi köze, tessék bemenni.

Az igazgató látta, hogy Mihály bácsival nem boldogul. Haragosan indult ki.

— Mindjárt jövök — szólta még vissza és felrántotta az ajtót. Mihály bácsi ijedten ugrott félre az útjából és mindjárt utánament.

Alig csukódott be az ajtó, a négy leányfej összehajolt és a másik három csilingelően édes kacagással támadt Esztire:

— Mi jutott eszedbe, ilyet mondani Lányi bácsinak?

— Most tavaszodtál ki?

Eszti vállatvont.

— Mit mondhattam volna? Nem készültem, hát nem készültem.

Emma kissé elkomorlyodott. Őt nem foglalták le készülődések vizsgákra, továbbtanulásra, s érett leányteste már nagy csatákat vívott a titokzatos, édes, legyűrt vágyakkal, a nehéz éjszakákkal.

— Nem is gyakoroltál? — kérdezte mégis magáraerőltetett komolykodással, hogy belső felindulását levezesse.

— Dehogynem — csillant meg Eszti szeme hamiskásan. — Egész nap játszottam.

Hirtelen perdüléssel, hogy szoknyája fodros széle szélesen ívelt körül, a zongoránál termett, ahonnan csak az imént ugrott fel és le sem ülve, pedálra nyújtott lábbal játszani kezdett, halkán énekelt is hozzá:

Emlékeinket felújítani, uram, ne is kísértse meg

Nincs szándékomban el sem hinni olyan régi történetet,

Engedtem-e egy gyenge percben, már nem tudom, feledve rég,

S amit az ember elfelejtett, az mintha nem is történt volna meg.

A Lili című francia operett nagymama dala volt ez, akkor jött divatba ezen a vidéken a helyi színtársulat egy kedvelt primadonnája révén.

A lányok arcán megmeredt a mosoly. Dermedt, riadt tekintettel néztek Esztire, szentségtörésnek érezték, hogy ebben a szobában, ahol csak a klasszikus zenét ismerték és már az is nagy engedménynek számított, hogy a kevésbé zeneértő szülők kedvéért rövid, színes darabokat is tanultak a nagy mesterek műveiből, itt! operettdalt énekeljen egy tizenkilencéves, szőke, kékszemű leány, aki a tavasszal magyarázza, hogy

nem készült az órára. A három lány jéggé fagyott vonásain világosan látszott, hogy most azt várják, mindjárt összedőlnek a szent falak, és egyedül Eszti hagyományos szerencséjének tulajdonították, hogy ez nem következett be.

Évi befogta a fülét, hallani sem akarta azt a rettenetes zenét; az ő tizennyolcéves világába még sohasem tudott behatolni ilyen muzsika, hallatlanná tudta tenni otthon a cselédlány énekét, az utcán a verkliszót, és az érettségizők komolykodásával tagadta, hogy ez zene. De a dallam édes volt, belopakodott a fülbe, hiszen a vastag hajkoronán keresztül nem is lehetett teljesen befogni. Rákiáltott hát Eszti-re:

— Azonnal hagy abba!

Eszti ránevetett. Csakugyan abbahagyta, de ahelyett, hogy elhúzta volna lábát a pedálról, nagy huppanással leült a zongoraszékre és egy vidám, divatos keringőbe kezdett. Mancsi arcán felengedett az odafagyott mosoly. Közelebb jött:

— Táncolni is tudod?

— Hogyne — nevetett Eszti.

— Taníts meg rá. Az idén már elvisznek az Annabálba, de a táncórákon mindig csak a négyessel nyaggatnak. Nem is tudom, mi a szép azon.

— Azt szeretnéd te is, hogy átfogják a derekad, mi?

Mancsi elpirult. A négyes olyan tánc, aminél csak a kezek érintkeznek és csak bókolnak egymás felé. Valamikor a hosszú beszélgetések miatt, amelyekre a négyes alkalmat nyújtott, szerették ezt a táncot és lehetetlen volt bálát rendezni e nélkül. De most már szívesebben táncoltak keringőt, amibe egészen beleszédülhettek, meg csárdást, amiben minden duhaj kedvüket kitombolhatták.

— Te még nem voltál bálban az idén? — csodálkozott Emma. Éva és Mancsi egyszerre rázták a fejüket:

— Az iskola miatt, tudod. Ha magántanulók vagyunk is, nem szabad bálba járnunk — magyarázta Mancsi.

— De az idén leérettségizem és az Anna-bálon már ott leszek — tette hozzá Évi. Aztán babonás szokásból hozzáfűzte:

— Csak az érettségi sikerüljön!

Türelmetlen, kislányos dobbantással szólt rá Emmára:

— Taníts már meg! — és gyakorlatlan mozdulattal Emma dereka felé nyújtotta a karját. A lányokat hirtelen vad, tomboló jókedv, féktelenség fogta el. Emma komolysága végleg lehullt, elkapta Évit és Eszti keringőjére vidáman forgatni kezdte, amit a vezetett lány csak ügyetlen, hosszú léptekkel, de örömmel követett. Mancsi is megmozdult. Utánozni próbálta Emma lépéseit. Forogtak, virágdíszes, fodros szoknyájuk szélesen röpült körülöttük. Annyira elmerültek a mulatságban, hogy észre se vették, hogy nyílik az ajtó.

Eszti hirtelen felsikoltott:

— Jaj, a Lányi bácsi!

Keze ernyedten hullt le a billentyűkről, de ahogy ottragadt a pedálon, az utolsó hangok még sokáig zúgtak. A másik három megkövülten maradt abban a helyzetben, ahogyan a sikoltás érte őket. Emma besukta a szemét, nem is mert feltekinteni, gondolkozni sem azon, hogy most mi lesz.

Az igazgató lassan előrejött, arca inkább szomorú, mint haragos volt.

— Hát csak epnyi ragadt rátok az egész nevelésemből — kérdezte csendesen, de ahogy a halálravált arcokat meglátta, elnevette magát:

— Fiatalok vagytok. És úgylátszik ez is kell.

Sorba megsímogatta a lányok fejét. Jóság, derű, megértés áradt a tekintetéből.

— Nagylányok lettetek. Észre se vettem, hogy elmúltak az évek. Talán már udvarlók is lesnek rátok, ha innen kimentek. És én erre se gondoltam. Nagyon zárt világban élünk itt...

Nem fejezte be a mondatot. Odaállt az ablakhoz, kinézett a napfénybe. Keskeny, csúf utcára nyílt az ablak, éjszakánként, de néha még nappal is, a bodegából a korhelyek idejöttek könnyíteni magukon. Ennek az áporodott, éves bűze áradt onnan, sose lehetett kinyitni az ablakot. De az igazgató most nem látta az utcát. Az üvegnak támasztotta széles, nagy domboru homlokát.

— Zárt világban élünk itt, elefántcsont toronyban — gondolta. — Beburkolózunk a zenébe, mintha azon kívül semmi se volna a világon. És itt van ez a követelőző, erős, fiatal életük...

A lányok moccanni sem mertek. De az utcáról most egy részeg hang hallatszott fel; rekedten, elnyújtva, csuklásokkal megszakítva, de szívből énekelte:

Minek a szőke énnékem...

Mintha figyelmeztetés lett volna. Lányi elmosolyodott. Ez is az ő dala. Ő is követett el ilyen bűnöket, kiruccanásokat az igazi zenéből a gyűlölt és megvetett érzélgős nóták felé.

— Bizony, én is követtem el nagy bűnöket — mondta csendes mosollyal, mintha a maga gondolatára felelne. — Tudjátok, egy kötet dalt vittem Pestre. Akkor még Egerben voltam, nagyon rosszul álltam pénzzel. Pénzt akartam kapni a kiadótól.

A lányok, ahogyan eddig dermedt mozdulatlansággal álltak, most feszülten figyelő arccal fordultak felé. Ritkán történt, hogy az igazgató magáról beszélt, akkor is inkább a maga rövására gúnyolódott. Ünnepestes, kivételes percek voltak ezek és most, amikor ez a szelídsége majdnem jobban fáj nekik, mint a szokott indulatossága, szinte érdemtelennek érezték magukat erre a kegyre.

— Már megvolt mind a négy gyerek. Ruha, cipő kellett. Házbért kellett fizetni, el voltunk maradva az egész negyeddal és közeledett az új házbérnegyed. Olyan dalokat szedtem össze, amelyeket nagyon szerettem. De a kiadó nem akart pénzt adni. Azt mondta, szépek a dalok, neki tetszenek, de ez most nem cikk, nem lehet eladni őket. Valami sláger kellene. Akkor hallottam először ezt a szót. Nem nagyon értettem, de tudtam, olyasmire gondol, amit majd a suszterinasok is fütyülnek.

Nagyot sóhajtott.

— Nem az a baj, hogy suszterinasok, hiszen éppen ez mutatja, hogy ők is szeretik a zenét. Az a baj, hogy ez az izlés nélküli tömeg izlése, az izléstelenséget szolgálja ki. És tőlem azt kívánták, hogy ilyen izléstelenséget kövessek el. Elkeseredetten szedtem össze a kótáimat. Egy lap kicsúszott, éppen az, amit Hedikémnek irtam.

Hedike a legkisebb lánya volt, akkor, ott, Egerben, még egészen kis gyerek.

— Hedike barna kis feje jutott eszembe, ahogy majd vár, hogy mit hoztam; a házbér... meg az, hogy hiszen vasutra sincs pénzem, hogy visszautazzam. Leültem a zongorához és csúfolódásból, kapásból bele-

vágtam a billentyükbe: Minek a szőke énnékem, mikor én a barnát szeretem.

Félretolta Eszti a zongorától, leült és ököllel ütötte le az alsó baszszust. Mialatt a dalt játszotta, megint elmosolyodott:

— Persze a legszívesebben a kiadó fejét ütöttem volna. Arra gondoltam, hogy minek a sláger énnékem, mikor én a szép dalt szeretem. De amit ott rögtönöztem, az megtetszett a kiadónak. Ezt írja le, ezt tesszük a füzet elejére és akkor mehet, mondta. Majdnem sírtam. Se-hogy se illett a többi dalhoz. De... megkaptam a pénzt a füzetért.

Csend volt a szobában. A lányok összeborultan álltak, úgy néztek rá, lélekzeni is alig mertek. Az igazgató abbahagyta a játékot és feléjük fordult.

— Hát bizony, én is követtem el nagy bűnöket.

— Dehát Bach is járt vendéglőbe zongorázni és Brahms is részeges apjának szerzett italt a valcerjeivel — kotyogott közbe Eszti. Ő már tanult zenetörténelmet is és nyilván az ilyen részletek ragadtak meg legjobban az emlékezetében.

— Igaz — bólintott az igazgató. — De nem azért lettek nagyok, mert kávéházakban zenéltek...

Aztán, szinte elcsodálkozva a maga gondolatán, helyesbitette:

— Vagy talán éppen azért lettek nagyok, mert a maguk módján mindenkinek szépet adtak. Hiszen a világ minden nagy művésze azt akarja, hogy az emberekhez szóljon, sok-sok ember, az egész nép, az egész világ szívéhez.

Elmosolyodott és úgy mondta:

— De ezt nektek még nem kell tudnotok, különben legközelebb már bálát rendeztek itt.

Sulhóf József

Bob Emil: Halásztanya